

Hospodářská soutěž v EU

I. Soutěžní právo obecně *Zakázané dohody*

PF MU, Brno

11. 3. 2007

Michal Petr

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže

Struktura prezentace

- I. Soutěžní právo
- II. Podnik, relevantní trh
- III. Zakázané dohody [81(1) TEC]
 1. Formy dohod
 2. Druhy dohod
 3. Protisoutěžní předmět a účinek
 4. Pravidlo *de minimis*
 5. Další ujednání, na která se čl. 81(1) TEC nevztahuje
- IV. Výjimky ze zákazu dohod

Soutěžní právo - systematika

- **veřejné**

- antimonopolní právo (ZOHS, TEC)
 - kartely, zneužití dominance: *antitrust*
 - kontrola spojování
- kontrola zadávání veřejných zakázek (ZVZ, směrnice)
- kontrola poskytování veřejných podpor (ZVP, TEC)

- **soukromé**

- nekalá soutěž (ObchZ, směrnice)

Působnost komunitárního práva

Antitrust (tj. čl. 81 a 82 TEC)

- Komunitární právo se vztahuje na tzv. **jednání s komunitárním prvkem**, tj. jednání, které by mohlo znatelně ovlivnit obchod mezi členskými státy EU
 - oznámení EK 2004/C - 101/07
 - bez vztahu k vymezení relevantního trhu
- aplikuje Komise / NCA
vztah kompetencí vymezuje Nařízení 1/2003

ad komunitární prvek

- Kvantitativní kritérium jen podpůrné (u dohod): 5 % tržní podíl, 40 mil. EUR obrat
- **Praktiky pokrývající více států** (eg. globální cenový kartel, dohoda o zákazu zpětného vývozu, nadnárodní dominance)
- **Praktiky pokrývající celý stát** (eg. dohoda o spolupráci, distribuční systém, dominance)
- **Praktiky pokrývající část státu** (eg. letiště)

Působnost komunitárního práva

Kontrola koncentrací (Reg. 139/2004)

- Komunitární právo upravuje pouze tzv. **spojení s komunitární dimenzí** (dle obrátu)
- Komunitární právo aplikuje výlučně Komise
- Spojení s komunitární dimenzí lze postoupit NCA – posuzuje dle národního práva
- Spojení bez komunitární dimenze lze postoupit Komisi – posuzuje dle komunitárního práva

Národní a komunitární právo

- prakticky identická právní úprava na národní a komunitární úrovni (komunitární právo národní úpravu nespecifikuje ani nezakazuje)
- příklad tzv. *blokových výjimek* – doslovné přebírání nařízení Komise do vyhlášek ÚOHS
- „modifikovaný“ princip přednosti – aplikace národního práva nesmí vést k odlišným závěrům

„Právní řády v právních řádech jiných právních řádů ...“

Příklad globálního kartelu – *Grafitové elektrody*
(*T-236/01, T-239/01, T-244/01 až T-246/01,*
T-251/01 a T 252/01)

- rozdělení globálních trhů (USA, Japonsko, Evropa ...)
- cenu v každém „regionu“ stanoví „domácí producent“
- nezvyšovat produkci
- účastníci sankcionování v USA, Kanadě, EU
- námitka *ne bis in idem*

ad *Grafitové elektrody*

Vyjádření CFI:

- (130) princip *ne bis in idem* patří mezi základní zásady komunitárního práva
- (133) s jedním podnikem mohou být vedena dvě paralelní řízení (a uloženy dvojí sankce) týkající se téhož deliktu, pokud tato sledují rozdílné cíle
- (134) totožnost skutku: nejen jednání a subjekty, ale i chráněný zájem (objekt)

Národní a komunitární právo - aplikace

- Komise
 - Případy „3+“
 - Jen komunitární právo
- NCA
 - jednání bez komunitárního prvku – národní právo
 - jednání s komunitárním prvkem
 - Vždy právo komunitární
 - Možnost paralelní aplikace práva národního
 - Ne však v ČR!

Relevantní trh

Definice např. 27/76 *United Brands*

Oznámení EK 1997/C 372/05

Věcné, prostorové a časové vymezení střetu nabídky a poptávky

- **Věcný relevantní trh**

- Poptávková substituce (klíčový pohled spotřebitele; eg. *on/off trade* nabídka piva, vitamíny, banány)
- Nabídková substituce
- Test „5 % na jeden rok“

ad Relevantní trh

- **Geografický relevantní trh**
 - Více členských států
 - Jeden členský stát
 - Část území členského státu
- **Časový relevantní trh**
 - Trvalý
 - Přechodný

Podnik (*undertaking*)

C-41/90 Hoefner, T-11/89 Shell

jednotka vykonávající hospodářskou činnost, bez ohledu na její právní formu či způsob financování

ad hospodářská činnost: jakákoliv činnost spočívající v nabízení zboží nebo služeb na určitém trhu

jednotná organizace osobních, hmotných i nehmotných složek, která dlouhodobě sleduje určitý ekonomický cíl, i když po právní stránce příslušná hospodářská jednotka sestává z několika osob, ať již fyzických či právnických

Koncepce jedné hospodářské jednotky (*intra enterprise doctrine*)

- jeden podnik může tvořit i více právnických osob
- jednání mezi subjekty uvnitř jednotky není protisoutěžní

Soutěžiteli jsou i

- svobodná povolání (advokáti)
- obecně prospěšné společnosti
- subjekty fungující pod úředním dohledem

Soutěžiteli nejsou

- osoby ve vztahu závislém (zaměstnanci)

Zakázané dohody

Čl. 81 TEC – systematika

- (1) definice, demonstrativní výčet, zákaz
- (2) soukromoprávní důsledky – neplatnost
- (3) výjimky ze zákazu

ad Zakázané dohody

Čl. 81 (1) TEC

veškeré dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě,

které by mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy

a jejichž cílem nebo výsledkem je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na společném trhu.

ad Zakázané dohody

- podniky musejí vytvářet svou obchodní politiku zcela samostatně
- regulace „dohod“ se týká jakékoliv koordinace mezi podniky, resp. odstranění nejistoty ohledně jejich budoucího jednání
- rozlišují se
 - dohody
 - rozhodnutí sdružení podniků
 - jednání ve shodě

(i) Dohody

soulad vůlí (concurrency of wills) mezi nejméně dvěma stranami, bez ohledu na to, v jaké formě se tato vůle projeví, pokud představuje skutečný výraz (faithful expression) úmyslu těchto stran

- nemusí se jednat o závaznou smlouvu
- i pokud byl obsah smlouvy „vnucen“

(ii) Rozhodnutí sdružení podniků

jakékoliv aktivity sdružení, jejichž cílem je koordinace chování jeho členů

- Rozhodnutí, doporučení, stanovy ...

(iii) Jednání ve shodě

48/69 ICI

indicií „neobvyklé“ paralelní chování podniků na trhu (pokud „sladění“ není jediným možným vysvětlením paralelismu)

- Koordinace chování soutěžitelů, která nahradila jejich nezávislé jednání
- Cílem preventivní odstranění pochybností o budoucím chování konkurence
- Přímé či nepřímé kontakty

Druhy dohod

Vertikální

- každý podnik působí na různé úrovni výrobního nebo distribučního řetězce
- týkají se podmínek, za kterých mohou jejich strany nakupovat, prodávat nebo dále prodávat určité zboží nebo služby

Horizontální

- mezi dvěma nebo více podniky, které působí na stejné úrovni trhu

Způsobilost dohody narušit soutěž

vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na relevantním trhu – vůči stavu, který by na trhu byl nebýt dohody

Narušení soutěže je jejich

- *předmětem (object)*
- *účinkem (effect)*

Protisoutěžní předmět

Dohody protisoutěžní již ze své podstaty (*by their very nature*)

- Není třeba posuzovat konkrétní účinky ani úmysl stran
- Omezení s „tvrdým jádrem“ (*hard-core restrictions*), zejm. dohody:
 - o cenách
 - o rozdělení trhu
 - bid rigging, ...

Protisoutěžní účinky

- Skutečné i potenciální
- Hodnocení celého ekonomického kontextu dohody (nejen doslovný výklad předmětných ustanovení)
- Nezohledňovány prosoutěžní účinky (až v rámci čl. 81(3) TEC)

Ujednání nespádající pod čl. 81(1)

- „dohody“ uvnitř podniku (+ tzv. nepravé obchodní zastoupení)
- dohody bez komunitárního prvku
- dohody menšího významu – tzv. pravidlo *de minimis* (oznámení Komise 2001/C 368/07)
 - tržní podíl
 - 10 % u dohod horizontálních
 - 15 % u dohod vertikálních
 - nevztahuje se na „tvrdá“ omezení
- *Ancillary restrictions*

Demonstrativní výčet

- přímo nebo nepřímo určují **nákupní nebo prodejní ceny** anebo jiné obchodní podmínky
- omezují nebo **kontrolují výrobu**, odbyt, technický rozvoj nebo investice
- **rozdělují trhy** nebo zdroje zásobování
- uplatňují vůči obchodním partnerům **rozdílné podmínky** při plnění stejné povahy, čímž jsou někteří partneři znevýhodněni v hospodářské soutěži
- podmiňují uzavření smluv tím, že druhá strana přijme další **plnění**, která ani věcně, ani podle obchodních zvyklostí s předmětem těchto smluv **nesouvisejí**

Výjimky ze zákazu dohod

Čl. 81 (1) TEC může být prohlášen za neúčinný pro dohody nebo kategorie dohod, které

- přispívají ke zlepšení výroby nebo distribuce, technologie, hospodářského rozvoje,
- vyhrazují spotřebitelům přiměřený podíl na výhodách,
- obsahují jen nezbytná omezení, a
- neumožní vyloučit hospodářskou soutěž na relevantním trhu.

Blokové výjimky

= výjimky pro „kategorie dohod“

- Určité typizované kategorie dohod vyjmuty ze zákazu (viz)
- Nařízení EK (Rady)
- Příloha Oznámení Komise 2004/C 101/04
- Stanoví obrat, tržní podíl, možná ujednání
- V ČR i na jednání bez komunitárního prvku
- Možnost v konkrétním případě výjimku odejmout

ad Blokové...

Základní přehled blokových výjimek

- Nařízení Rady č. 19/65/EHS
 - *Nařízení Komise č. 2790/99* o aplikaci článku 81 (3) SES na kategorie vertikálních dohod
 - *Nařízení Komise č. 1400/02* o aplikaci o aplikaci článku 81 (3) SES na kategorie vertikálních dohod v oblasti motorových vozidel
 - *Nařízení Komise č. 772/2004* o aplikaci článku 81 (3) SES na určité kategorie dohod o transferu technologií
- Nařízení Rady (EHS) č. 2821/71
 - *Nařízení Komise č. 2658/2000* o aplikaci čl. 81 (3) na kategorie specializačních dohod
 - *Nařízení Komise č. 2659/2000* o aplikaci čl. 81 (3) na kategorie dohod o výzkumu a vývoji

Sektor zemědělství

- Čl. 36 TEC: soutěžní pravidla se na zemědělskou produkci vztahují jen v rozsahu stanoveném nařízením
- Nařízení Rady (EHS) 26/62
 - Soutěžní pravidla se uplatní v plném rozsahu, s výjimkou:
 - *Dohod, které se týkají produkce a obchodu se zemědělskými produkty, které*
 - Tvoří nedílnou součást národní organizace trhu, nebo
 - Jsou nezbytné k dosažení cílů CAP
 - (eg. Dohody sdružení o společném skladování, zpracování, ...
NE O CENÁCH)

Výjimky *ex lege*

- Před „Modernizací“ výjimky individuální (Komise rozhodla, že určité dohodě uděluje *ex nunc* výjimku)
- Nová pravidla aplikace čl. 81 a 82 TEC – Nařízení Rady 1/2003 – dohody splňující podmínky čl. 81 (3) TEC *ex lege* a *ab initio* platné
- Splnění podmínek prokazuje podezřelý podnik
- Oznámení Komise 2004/C 101/05